

להוכיח כי אותם הכרובים שהיו בקודש הקדשים היו ניכרים מאד, [שי"צ]:

וקלע על דלתות ההיכל [שי"צ] כרובים ותמורות ופטורי ציצים וצפה זהב מוישר על המחוקה [הזהב מכונן על חיקוק הצורות שוקע במקום שיקועו וכולט במקום בליטתו, שיהיו הצורות ניכרות בו, רש"י שם], וכן היה גם בקודש הקדשים.

וכתיב בעשית המכונות [הן בסיסי הכיור]: ויפתח וגו' כמעט איש ולויות סביב, הרי שעשה הכרובים באופן זה, וכן עשה גם בקודש הקדשים [שי"צ].

מאי "כמעט איש ולויות"?

כאיש המעורה בלווייה שלו, הנדבק וחבוק באשתו בין זרועותיו [רש"י].

אמר ריש לקיש:

בשעה שנכנסו נכרים להיכל בחורבן בית שני, ראו כרובין המצויירין בכותל המעוררין

במקדש ראשון וכדלעיל נא ב, וושתים כנגדן של שתי פרוכות אלו — היו בעליה, הרי שלוש עשרה פרוכות.

וכשם שבבית המקדש השני היו פרוכות כנגד הפתחים, כן גם היה בבית המקדש הראשון.

רב אחא בר יעקב אמר משני: לעולם במקדש שני, ודקשיא לך, והרי לא היו כרובים בבית המקדש השני?! מכל מקום כרובים דצורתא [כרובים מצויירים] שהיו בבית המקדש הראשון הוּו קיימי [היו קיימים] אף בבית המקדש השני —

דכתיב במלכים גבי קודש הקדשים שעשה שלמה: ואת כל קירות הבית מסב קלע [אקיף ציורין, הקיף בציורים] פתוחי מקלעות כרובים [וגלף קליען כרובין, וחוקקים בו צורת כרובים] ותמרות ופטורי ציצים [וצורת דקלין ואטונין שושנין], וראה הערה. (186)

וכתיב עוד שם פסוק אחר, וממנו יש

מימרא דרב? וכבר נתיישב בדברי רבינו אליקים וה"ש יצחק".

וראה עוד בגמרא לעיל נב ב, דמקשה הגמרא: "במקדש ראשון מי הוּו פרוכת" ומשמע מרש"י דהקושיא היתה הרי לא היתה פרוכת אלא אמה טרקסין; ומיהו מהרמב"ם בפירוש המשניות שם, נראה דגריס התם "מי הוּו פרוכות".

186. בפירוש רש"י בנ"ך הכי איתא: מסב קלע מוקפות ציורין; פתוחי מקלעות כרובים וגו' חיקוקי צורת כרובין ודקלים וחבלים ופרחים; נמצא לפי פירושו שם, כי "קלע" ו"מקלעות"

קאי על פרוכות שכנגד פתחי אולם והיכל קאמר לעיל דמגלין להן את הפרכות, [ומיהו לשונו צע"ק].

ובקונטרס למרן רי"ז הלוי, הבין תירוץ הגמרא "פרוכת דבבי" כפשוטה, דהיינו דבא לומר שהיתה פרוכת על פתח האמה טרקסין, והגמרא מוכיחה ממה שאמר רב כי היו פרוכות בבית המקדש השני על השערים, הוא הדין שהיה במקדש ראשון על פתח האמה טרקסין.

והקשה על זה: הרי מקרא מלא הוא, [דברי הימים ב ג יד]: ויעש את הפרוכת תכלת וגו' הרי מפורש דהיתה פרוכת במקדש ראשון שעשה שלמה, ולא היתה הגמרא צריכה להביא על זה

דתניא: רבי אליעזר אומר: עולם מאמצעיתו נברא, שנאמר: בצקת עפר למוצק ורגבים ידובקו, מוצק [כלומר: בסיס] אחד היה לו ומשם נדבקו רגבים סביבו [רש"י].

רבי יהושע אומר: עולם מן הצדדין נברא, ארבע מוצקות היו לו, ונמתח והלך מכל צד עד שנדבק באמצעיתו —

שנאמר: כי לשלג יאמר [הוא, בסגול וצירי] ארץ [תעשה ארץ], וגשם מטר וגשם מטרות עוזו, כלומר: ומהיכן תעשה ארץ: א. מגשם, ב. מטר, ג. גשם, ד. מטרות עוזו, כנגד ארבע רוחות העולם והיינו מן הצדדין [רא"ל, וראה רש"י].

רבי יצחק אומר: אבן ירה הקב"ה בים, ממנו נשתת העולם —

שנאמר: "איפה היית ביסדי ארץ הגד אם ידעת בינה. מי שם ממדיה כי תדע או מי נטה עליה קו. על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה", ולשון "הטבעו" משמע שבים הם. (190)

זה בזה (187); קילפו הנכרים את הכרובים מן הכותל והוציאון לשוק, ואמרו:

ישראל הללו שהם חשובים [ת"י] שהרי ברכתן היא ברכה, וקללתן היא קללה, (188) יעסקו בדברים הללו?!

מיד הזילום נהגו בהם ולזול [תרגום], שנאמר במגילת איכה: כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה.

שנינו במשנה: אבן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושתייה היתה נקראת:

תנא: לפיכך נקראת שתייה: שממנה הושאת [התייסד, רא"ל] העולם. (189)

וכיון שכן הרי נמצא דתנן במשנתנו כמאן דאמר: מציון [כלומר מירושלים, דהיינו מאבן שתייה שהיתה בירושלים, רא"ל] נברא העולם, ציון נבראת תחילה, וסביביה נדבקו רגבי עפר עד סוף העולם מכל צד, [רש"י].

הוא לשון ציור כהתרגום.

ורש"י כאן כתב:

כרובים דצורתא: מצויירין בכותל במיני סמנים או חקוקים בקירות העץ מלפנים מכותלי האבנים; ולא נתבאר אם רש"י מסתפק מה היה שם, או כוונתו לומר שזה היה שם וכדכתיב: פתוחי.

מסב קלע: צורת רשתות וקליעות; ולא נתבאר אם מפרש "קלע" ו"מקלעות" שניהם מלשון קליעות, או שהכוונה: מסב קלע פתוחי מקלעות, שציייר צורת מקלעות ותמורות וגו'.

187. נס היה, כי לא היו מעורין זה בזה אלא כשעושין רצונו של מקום, ונעשה נס לרעה כדי

לגלות ערותן, ריטב"א והובא במהרש"א; והתוספות ישנים חולקים.

188. ראה מהרש"א שביאר מה ענין זה אצל זה.

189. א. כתב מהרש"א: ובמדרשות יש רמז בזה, במה שאמר יעקב: והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלקים.

ב. הרמב"ם בפירושו המשניות כתב: ופירוש שתייה: יסוד, ובאמת כי מקום העבודה יסוד העולם, כמו שזכרנו בתחלת אבות.

190. א. נראה הכוונה, כי לשון "הטבעו" משמע

שנינו במשנה: **נטל את הדם ממי שממרס בו וכו'** ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף:

ומפרשין: **מאי "כמצליף"?**

מחוי [מראה ביד] **רב יהודה:**

כמננדנא כשליח בית דין המלקה ברצועה, נה-א מתחיל מן הכתפיים ומכה והולך למטה, ואף כאן עושה שמונה הזאות זו תחת זו [רש"י לעיל ולקמן].

תנא: כשהוא מזה, אינו מזה אפילו אותה הזאה שלמעלה **על הכפורת, אלא כנגד עוביה של כפורת** —

והחילוק בין ההזאה שלמעלה להזאות שלמטה אינו אלא: **כשהוא מזה אחת למעלה, הרי הוא מצדד גב ידו** שתהיה פונה למטה ומזה כלפי מעלה, **וכשהוא מזה שבע למטה, הרי הוא מצדד גב ידו למעלה** ומזה למול פניו של הכפורת [רש"י], אחת גבוהה ואחת בנמוך הימנה וכולן נופלות לארץ [רש"י]. (192)

וחכמים אומרים לפרש דברי רבי אליעזר שאומר מאמצעיתו נברא העולם: מאבן שתייה שבציון שהוא אמצעיתו של עולם — **משם נברא** —

שנאמר: מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו; **ואומר** [פסוק אחרי הקודם]: **ציון מכלל יופי, ללמדך: ממנו מציון מוכלל יפיו של עולם, נתבאר על פי מהרש"א**. (190*)

תניא: רבי אליעזר הגדול אומר: כתיב: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם כיום עשות ה' אלהים ארץ ושמים —

ללמדך: **תולדות שמים השמש הירח והכוכבים** (191) מן השמים נבראו, ותולדות הארץ מן הארץ [רש"י] **נבראו**.

וחכמים אומרים: אלו תולדות השמים ואף אלו תולדות הארץ מציון נבראו —

שנאמר: מזמור לאסף אל אלהים ה', דבר ויקרא ארץ הרי ארץ ותולדותיה, ממזרח שמש עד מבואו הרי תולדות השמים, ואומר מיד: מציון מכלל יופי אלהים הופיע, ממנו מוכלל יופיו של עולם.

רגבים שפת הנהר כלומר שיצק את העפר באמצע העולם, ורגבים נדבקו לו סביב מכל צד עד סוף כל פינות העולם, וציון באמצע העולם קאי.

191. **ורבינו אליקים פירש: מלאכים**.

192. לשון המאירי בפירוש הענין: נותן אצבעו הטבול בדם כנגד עובי הכפורת, וכשרוצה להזות הזאה של מעלה מצדד ידו למטה, כאדם הרוצה להשליך או להכות מלמטה למעלה, שמשפיל

שבים הם.

ב. בפירוש הרמב"ן לאיוב, כתב על "מי ירה אבן פנתה": **ורבותינו ז"ל אמרו: אבן שתיה שממנה הושתת העולם**.

190*. כתב רש"י במגילה טו ב ד"ה ולא דבר: בית המקדש הוא באמצע העולם, כדאמרינן בימא, אבן שתייה שממנה נשתת העולם; והוא סיוע לפירוש מהרש"א.

ובפירוש רבינו אליקים: מאמצעיתו, שנאמר: בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו,